

Nr 262.

Av herr Björck m. fl., *angående ordnande av riksdagshusets omgivningar.*

Frågan om ett slutgiltigt ordnande av platsen omkring riksdagshuset har vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning utan att en tillfredsställande lösning av problemet kunnat åstadkommas. Redan år 1908 hade riksdagen frågan under debatt på grund av en skrivelse från riksgäldsfullmäktige till statsutskottet, men riksdagen ansåg ärendet då i så outrett skick, att frågan fick falla.

Elva år senare, år 1919, togs ärendet ånyo upp, då bankoutskottet efter en skrivelse från riksgäldsfullmäktige i ett utlåtande sade sig dela fullmäktiges uppfattning att frågan om »Helgeandsholmens slutliga ordnande ej längre borde undanskjutas». Utskottet hemställde, att riksdagen måtte uppdraga åt riksgäldsfullmäktige att utreda frågan samt ställa ett belopp av 15 000 kronor till fullmäktiges förfogande för ändamålet. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Första resultatet av riksdagens beslut blev att en nämnd av nio personer tillsattes för frågans utredning. Nämnden beslöt utlysa en pristävlan bland svenska arkitekter om bästa förslaget till Helgeandsholmens slutliga ordnande.

Vid tävlingstidens utgång i december 1920 hade 29 förslag inkommit. Fem av dessa prisbelöntes, varjämte två dessutom inköptes.

Emellertid var intet av förslagen sådant att det oförändrat kunde komma till utförande. Nämnden ansåg att en överarbetning av förslagen var nödvändig och begärde för detta ändamål 10 000 kronor av riksdagen 1921. Riksdagen ansåg tydligen att tidsläget då var sådant att ärendet borde uppskjutas, varför begäran om ytterligare medel avslogs. Därmed hade frågan fallit för denna gång.

År 1928 väckte herr Värner Rydén en motion, vari han kraftigt underströk önskvärheten av att frågan om ordnande av planen framför riksdagshuset snarast löstes. Vad han anför i motionen är allttjämt lika aktuellt, varför vi tillåta oss att här citera en del av vad han skriver:

»Den svenska riksdagen kommer säkerligen att för långa tider ha sitt hem på Helgeandsholmen. Under sådana förhållanden är det knappast försvärbart att platsen kring riksdagshuset får förbliva i det ofullbordade och

torftiga skick, i vilket den befunnit sig ända sedan århundradets början. Ur estetisk synpunkt är planen kring riksdagshuset synnerligen både krävande och ömtålig. Slottet, Norrbro, strömmarna, Gustav Adolfs torg, byggnadernas centrala uppgift i stadslivet — allt utpekar Helgeandsholmen såsom den plats i huvudstaden, där alldeles särskild omsorg måste nedläggas på att tillgodose skönhetssynpunkten. Frågan torde vara om någon plats överhuvud taget i hela vår vackra huvudstad ställer större anspråk på monumentalitet än denna. Och dock synes det mig, som om man utan överdrift måste säga, att en ur berörda synpunkter mera styvmoderligt behandlad plats knappast står att uppleta i Stockholm.

Planteringen framför riksdagshuset skulle kunna göras utomordentligt vacker, särskilt om något mera av avskildhet förlänades området i fråga. Nu håller det i intet hänseende måttet med andra offentliga planteringar. Särskilt ter sig den grusade planen framför huvudentrén tröstlös och ful.»

Man måste i stort sett instämma i vad herr Rydén här säger. Särskilt med tanke på platsens belägenhet i hjärtat av Stockholm är det knappast försvärbart att frågan om dess slutgiltiga ordnande på ett tillfredsställande sätt gång efter annan uppskjutes.

Bankoutskottet hemställde, med anledning av motionen, att riksdagen måtte uppdraga åt riksgäldskontoret att i samråd med byggnadsstyrelsen skyndsamt verkställa utredning och ingiva förslag om åtgärder för ett tillfredsställande ordnande av riksdagshusets omgivningar. Riksdagen biföll utskottets hemställan, och en nämnd på nio personer valdes för att ånyo utreda ärendet. Nämnden antog namnet Helgeandskommittén och avgav redan i februari 1929 till fullmäktige sitt utlåtande med förslag i frågan. Fullmäktige överlämnade ärendet till bankoutskottet. Detta hade emellertid blivit tveksamt huruvida ärendet var moget för avgörande, varför utskottet i ett utlåtande av den 27 maj 1929 hemställde att frågan om ordnande av riksdagshusets omgivningar ej för närvarande skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda. Riksdagen följde utskottet.

Efter två år kom frågan åter på riksdagens bord genom en av herr Lithander i andra kammaren väckt motion. Även denna gång ställde sig såväl utskottet som riksdagen avvisande till förslaget, som alltjämt ställdes på framtiden.

Som av ovanstående kortfattade redogörelse framgår, har frågan om ordnande av riksdagshusets omgivningar vid upprepade tillfällen varit före i riksdagen utan att en lösning kunnat åstadkommas. Några ekonomiska skäl torde knappast kunna åberopas, ty även om ett av de dyraste projekten kommit till utförande, har Stockholms stad utfäst sig att bidra med halva kostnaden, eller 1 200 000 kr. Dessutom finns en donation avsatt till ett nationalmonument framför riksdagshuset. Denna ställdes till förfogande redan år 1907, var ursprungligen på 100 000 kr. men har nu vuxit till ca. 535 000 kr. Denna donation är i och för sig *ett* av de skäl som tala för att

frågan borde lösas. Man är ju skyldig donatorn en viss hänsyn; han hade väl knappast tänkt sig att uppfyllandet av hans önskemål skulle uppskjutas på sätt som skett, årtionde efter årtionde.

Den tveksamhet som riksdagen ådagalagt vid denna frågas behandling kan man i viss mån förstå. De olika projekt som framkommit under de företagna utredningarna torde inte ha bidragit till att skapa enighet, snarare tvärtom. Men man måste dock bli betänksam, när man följer denna frågas behandling genom åren. Ty i det här fallet är det riksdagen ensam som beslutar. Någon framställning från Kungl. Maj:t i form av proposition eller liknande kan det här ej bli fråga om. Det är ju riksdagens eget hus det här gäller. Det måste betecknas som en svaghet hos vår folkrepresentation att den ej kan samla sig till ett beslut i en angelägenhet av denna art.

Att på något sätt antyda hur frågan om ordnandet av riksdagshusets omgivningar bäst löses har ingalunda varit vår avsikt. Vi skulle dock som vår mening vilja framhålla, att en nämnd i likhet med den som utsågs år 1928 borde få hand om ärendet, men med vidare fullmakt än denna, så att riksdagen ej behövde syssla med detaljer. Om enighet om en sänkning av planen mellan riksdagshuset och Norrbro — ett av de tidigare förslagen — ej kan vinnas, borde man kunna enas om en annan lösning, så att området ifråga får en värdigare och mot platsens centrala belägenhet bättre svarande gestaltning än vad som nu är fallet.

På grund av vad vi här anfört tillåta vi oss hemställa,

att riksdagen i skrivelse till fullmäktige i riksgäldskontoret anhåller att fullmäktige ville verkställa utredning och framlägga förslag om ordnandet av riksdagshusets omgivningar.

Stockholm den 23 januari 1945.

John Björck.

Lennart Bondeson.

E. A. Lindblom.

Å. Holmbäck.

Rickard Lindström.

C. P. V. Gränebo.

Fredrik Ström.